

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

5-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/5 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Abdullaev Ulugʻbek Saydanovich</i> OʻRTA ASRLAR YOZMA MANBALARIDAGI ETNIK NOMLAR	10-14
<i>Shukurillayev Yunus Asrorovich</i> BUXORO AMIRLIGIDA CHEGARALARNI QOʻRIQLASH, QOROVULLIKNI OʻTASH VA XAVFSIZLIKNI TAʼMINLASH MASALALARI TAHLILI	15-19
<i>Рахманкулова Адолат Хушбаковна</i> ИСТОРИЯ ГРЕЧЕСКОЙ ДИАСПОРЫ УЗБЕКИСТАНА: СПЕЦПЕРЕСЕЛЕНЦЫ И ПОЛИТИЧЕСКИЕ ЭМИГРАНТЫ	20-25
<i>Xusanov Xabibullo Hakimovich</i> OʻZBEKISTON MILLATLARARO MUNOSABATLARIDAGI ZIDDIYATLI VAZIYAT VA MILLIY MADANIY MARKAZLARNING TASHKIL QILINISHI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI	26-30
<i>Toshov Kamoliddin, Xurramova Sabrina Abdurashidovna</i> THE PROBLEM OF CHILD NEGLECT DURING THE SECOND WORLD WAR	31-38
<i>Atamuratova Dilafruz Rashidovna</i> THE FORMATION OF THE PRESS OF THE KhPSR AND THE ESSENCE OF SOCIAL PROBLEMS IN IT	39-42
<i>Nazirov Baxtiyor, Moʻminov Nodirbek Botir oʻgʻli</i> IMOMQULIXON DAVRI ASHTARXONIYLAR DAVLATINING IJTIMOIY-IQTISODIY VA HARBIY-SIYOSIY HAYOTI	43-48

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Исламутдинов Вадим</i> СОСТОЯНИЕ И НАПРАВЛЕНИЯ СНИЖЕНИЯ БЕДНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	49-54
<i>Melibaeva Gulxon Nazrullayevna</i> BENCHMARKING KICHIK INNOVATION BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA SAMARALI VOSITASI SIFATIDA.....	55-65
<i>Ульмас Ибрагимов</i> ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ МОДЕЛИ МАЛОГО БИЗНЕСА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	66-75

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Salomova Hakima Yusupovna</i> MEʼYOR KATEGORIYASINING BIOSFERANI ASRASHDAGI AMALIY AHAMIYATI	76-83
<i>Djumanioyozova Dilfuza, Ibraximova Dilorom</i> YURIDIK TAʼLIM VA YURIDIK KLINIKA FAOLIYATIDA AXLOQIY TARBIYA.....	84-90
<i>Djoʻraev Anvar Muxamadiyevich</i> IJTIMOIY BILISH DARAJALARINING MEZONLARI	91-96

<i>Каримова Гулчехра Самадовна</i> ФИЛОСОФСКИЕ АСПЕКТЫ ЗАДЕРЖКИ ПОЛОВОГО РАЗВИТИЯ У ПОДРОСТКОВ: МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЙ СИНТЕЗ МЕДИЦИНСКИХ ДАННЫХ И АНТРОПОЛОГО- ЭТИЧЕСКИХ.....	97-101
<i>Гайбуллаев Жавлон Шавкатович</i> ДЫХАНИЕ КАК ЗЕРКАЛО ДЕТСТВА: ФИЛОСОФСКИЙ ВЗГЛЯД НА РЕЦИДИВИРУЮЩИЕ РЕСПИРАТОРНЫЕ ИНФЕКЦИИ.....	102-105
<i>Yusupaliyev Orzimurod Odilovich</i> YOSHLAR TARBIYASIDA MILLIY QADRIYATLARNING AHAMIYATI.....	106-110
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> O'ZBEKISTONDA OILAVIY BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI.....	111-116
<i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i> TEXNIK TARAQQIYOT AXLOQIY-STRATEGIK RESURS SIFATIDA.....	117-120
<i>Yarashov Sarvar Norqul o'g'li</i> SHAXSNING SHAKLLANISHIGA AXLOQIY IDEALLAR VA JAMIYATDA MAVJUD QADRIYATLARNING TA'SIRI	121-125
<i>Shokirov Toxirjon, Maxmudov Shoxrux</i> ZARDUSHTIYLIK DININING VUJUDGA KELISHI VA UNDA MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASI	126-130
<i>Ахмедова Дилбар, Шавкатова Ширин</i> ПЕРВЫЕ ШАГИ В МИКРОМИРЕ: ФИЛОСОФСКИЕ РАЗМЫШЛЕНИЯ О ДИСБИОЗЕ И АЛЛЕРГИИ У МЛАДЕНЦЕВ.....	131-135
<i>Kurbanbaeva Ulbosin Jumag'aliyevna</i> EKOLOGIK TARBIYANING GUMANISTIK MOHIYATI.....	136-139
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Muqumova Dilafruz</i> IRFONIY SAYRU SULUKNING JA'FAR MUHAMMAD TERMIZIY SHE'RIYATIDAGI MODERNISTIK TASVIRI VA TALQINI.....	140-147
<i>Xo'jamqulov Anvar, Tog'ayeva Shoxnoza</i> TAXAYYUL OLAMI TAHLILLARI.....	148-159
<i>Murodova Iroda, Khamidov Tokhirjon</i> ANALYSIS OF THE LINGUOCOGNITIVE ASPECT OF THE SEMANTICS OF METAPHORICAL INNOVATIONS	160-163
<i>Mamatova Feruza Maxammadovna</i> FENOMENOLOGIYA, FENOMEN VA ULARNING ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	164-168
<i>Burxonova Gulmira Olimjon qizi</i> TURLI TIZIMLI TILLARDA SOTSIOMADANIY BIRLIKLAR SHAKLLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA TASNIFI	169-172
<i>Berdikulova Shaxnoza, Ruzmatova Gulnara</i> BOG'LOVCHILAR VA TINISH BELGILARINING PRAGMATIK KUCHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	173-177
<i>Musurmonova Barchinoy Hasan qizi</i> FORS MATNSHUNOSLIGI TARAQQIYOTINING TARIXIY ILDIZLARI.....	178-182

<i>Яркулова Фотима Усмановна</i> ОДНОРОДНЫЕ ЧЛЕНЫ ПРЕДЛОЖЕНИЙ.....	183-186
<i>Jo'raqulova Rayhon Xolboyevna</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA LEKSIK BIRLIKLAR OBRAZ VA RAMZLARNI YUZAGA KELTIRUVCHI VOSITALAR.....	187-190
<i>Musoeva Hayitgul Urokovna</i> THE LINGUO-STYLISTIC ANALYSIS OF THE WORD "HEART" IN ENGLISH LANGUAGE BASED ON THE NOVEL "PRIDE AND PREJUDICE"	191-195
<i>Yuldasheva Kamola</i> SINXRON TARJIMA JARAYONIDA QO'LLANILADIGAN PSIXOFIZIOLOGIK STRATEGIYALAR.....	196-202
<i>Matkarimova Malika Oybek qizi</i> HOW TO TEACH ENGLISH USING SIMPLE SCIENCE EXPERIMENTS.....	203-206
<i>Kamola Hatamova</i> HUIJATCHILIK TARAQQIYOTINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	207-210

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Uralov Sharof Urazaliyevich</i> PROBATSIIYA INSPEKTORLARIGA MA'MURIY BAYONNOMA TUZISH VAKOLATINI BERISHNING HUQUQIY ASOSLARI VA AMALIY AHAMIYATI	211-216
<i>Mamatmurodov Farrux</i> METHODS OF RESOLVING DISPUTES ARISING FROM ISLAMIC FINANCE SERVICES. INTERNATIONAL EXPERIENCE	217-222
<i>Муталипова Лола Фархадовна</i> СМАРТ-КОНТРАКТЫ И БЛОКЧЕЙН: ВЫЗОВЫ ДЛЯ ДОГОВОРНОГО ПРАВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	223-234
<i>Нормуродова Азиза Азимжон кизи</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ .	235-241
<i>Abdullayeva Parvina Baxrilloyevna</i> RAQAMLI PLATFORMALARDAGI BANDLIKNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH	242-246

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Ismaylov Azerbay Saparniyazovich</i> RAQAMI IQTISODIYOT SHAROITIDA QORAQALPOQ XALQ AN'ANALARIDAGI MAVJUD PEDAGOGIK USULLAR TRANSFORMATSIYASI.....	247-252
<i>Namozova Dilorom Tursunovna</i> MUSIQA TA'LIMIDA TALABALARDA IJODIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MOHIYATI	253-261
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> РОЛЬ ГУМАННОЙ ПЕДАГОГИКИ В ПРЕОДОЛЕНИИ АГРЕССИИ И ОТЧУЖДЕНИЯ СРЕДИ ШКОЛЬНИКОВ	262-266
<i>Gaziev Baxromjon Valievich</i> OT SPORTIDA MALAKALI CHAVANDOZLARNI TAYYORLASH MUAMMOLARI	267-273

<i>Toshtemirova Mohichehra G'olibjon qizi</i> DIZAYN TA'LIMINING XALQARO TAJRIBASI: O'QUV DASTURLARI VA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR TAHLILI.....	274-279
<i>Rakhmonova Dilnura Saidovna</i> TEXNIK OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNING KREATIV FIKRLASHINI TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI: AMALIYOT VA TAJRIBA.....	280-286
<i>Yakubova Barno Baxtiyorovna</i> MUSTAQIL VA IJODIY ISHLASH FAOLIYATLARINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISH.....	287-290
<i>Rixsiboyev Behzod Alisherovich</i> IJTIMOIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MADANIY PLYURALIZMNING O'RNI	291-295
<i>Islamova Moxichexra Bekmurzayevna</i> TALABLARNI TANQIDIY FIKRLASHGA UNDOVCHI O'QITUVCHI STRATEGIYALARI	296-301

Received: 2 June 2025
Accepted: 15 June 2025
Published: 30 June 2025

Article / Original Paper

TECHNICAL DEVELOPMENT AS AN ETHICAL-STRATEGIC RESOURCE

Yusupova Ranokhon Tolibjonovna

Assistant, Department of "Languages and Humanities",
Andijan State Technical Institute

Abstract. This article analyzes the role and importance of technical progress as a moral-strategic resource in modern society. It explains how technological achievements, combined with moral values, can serve to develop human capital and ensure social stability. It also substantiates the need to take into account moral criteria when making strategic decisions based on technical progress.

Keywords: technical progress, moral resource, strategic decision, innovation, human capital, technology, social stability, moral criteria.

TEXNIK TARAQQIYOT AXLOQIY-STRATEGIK RESURS SIFATIDA

Yusupova Ranoxon Tolibjonovna

Andijon davlat texnika instituti
"Tillar va Gumanitar fanlar"
kafedrasi assistenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada texnik taraqqiyotning zamonaviy jamiyatda axloqiy-strategik resurs sifatidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Axloqiy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan texnologik yutuqlar qanday qilib inson kapitalini rivojlantirishga, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilishi mumkinligi izohlanadi. Shuningdek, texnik taraqqiyotga asoslangan strategik qarorlar qabul qilishda axloqiy mezonlarning hisobga olinishi zaruriyati asoslanadi.

Kalit so'zlar: texnik taraqqiyot, axloqiy resurs, strategik qaror, innovatsiya, inson kapitali, texnologiya, ijtimoiy barqarorlik, axloqiy mezonlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI5Y2025N18>

Kirish. Texnik taraqqiyot insoniyat tarixining ajralmas va doimiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida namoyon bo'lib kelmoqda. U nafaqat ishlab chiqarish va iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi, balki ijtimoiy va madaniy tuzumlarga ham chuqur ta'sir ko'rsatadi. Biroq, so'nggi yillarda texnologik yutuqlarning tezlashuvi bilan birga axloqiy muammolar va ijtimoiy ziddiyatlar ham ko'paymoqda. Shu nuqtai nazardan, texnik taraqqiyotga faqat iqtisodiy manfaat manbai sifatida emas, balki uni axloqiy-strategik resurs sifatida ko'rish zarurati yuzaga kelmoqda. Bu esa texnologiyaning ijtimoiy qadriyatlar, inson huquqlari, ekologik xavfsizlik va madaniy muvozanat bilan uyg'unlashtirilgan tarzda rivojlanishini taqozo etadi.

Adabiyotlar tahlili. Texnik taraqqiyot va uning axloqiy jihatlari ko'plab zamonaviy tadqiqotlarda muhokama etilgan. M. Castell "Axborot davri" asarida texnologik inqilob va jamiyat o'zgarishlari o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib beradi. Yuval Noah Harari esa "Homo Deus" kitobida texnologiya orqali insoniyatning kelajakdagi axloqiy muammolarini tahlil qiladi. O'zbekistonlik tadqiqotchilar, masalan, Sh.R. Qodirov va M.M. Karimov o'z ishlarida

innovatsion rivojlanish va milliy axloqiy qadriyatlarining uyg'unligiga alohida urg'u berishadi. Biroq, bu boradagi tadqiqotlar ko'proq iqtisodiy yoki texnik yondashuvga asoslangan bo'lib, texnik taraqqiyotning axloqiy-strategik resurs sifatidagi holati hali to'liq ochib berilmagan [3].

Metodlar. Maqolani tayyorlashda quyidagi ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi:

Tahliliy metod – mavjud adabiyotlar va tadqiqotlar asosida texnik taraqqiyot va axloqiy qadriyatlar o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilindi.

Komparativ metod – turli davlatlardagi strategik yondashuvlar o'rganilib, ularning axloqiy mezonlarga rioya qilish darajasi solishtirildi.

Kontent-tahlil – siyosiy, iqtisodiy va texnologik strategiya hujjatlari tahlil qilinib, axloqiy mezonlarning qay darajada aks ettirilgani o'rganildi.

Ekspert baholash – axborot texnologiyalari, sotsiologiya va falsafa sohasidagi mutaxassislarning qarashlari o'rganildi.

Natijalar. Texnik taraqqiyot axloqiy-strategik resurs sifatida insoniyat rivojlanishida muhim o'rin tutadi. U nafaqat iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik muammolarni hal qilishda asosiy vosita, balki davlatlar, tashkilotlar va jamiyatlar uchun uzoq muddatli barqarorlik va raqobatbardoshlikni ta'minlovchi strategik omil hisoblanadi. Biroq, bu taraqqiyotning ijobiy va salbiy oqibatlari o'rtasida muvozanatni saqlash uchun axloqiy me'yorlar va strategik rejalashtirish zarur. Quyida ushbu mavzuni kengroq va batafsil yoritaman.

Texnik taraqqiyotning strategik resurs sifatidagi ahamiyati

Texnik taraqqiyot davlatlar va jamiyatlar uchun strategik resurs bo'lib, ularning iqtisodiy, harbiy va ijtimoiy sohalaridagi ustunligini ta'minlaydi. Quyidagi jihatlarni alohida ta'kidlash mumkin:

- Iqtisodiy rivojlanish va raqobatbardoshlik:

Zamonaviy texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt (SI), 5G tarmoqlari, kvant hisoblash va robototexnika iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Masalan, sanoat 4.0 deb atalgan to'rtinchi sanoat inqilobi avtomatlashtirish va ma'lumotlarni tahlil qilish orqali ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirdi. Bu esa xarajatlarni kamaytirib, mahsulot sifatini oshiradi.

Davlatlar texnologik innovatsiyalarga sarmoya kiritish orqali global bozorda yetakchi o'rinlarni egallaydi. Masalan, Xitoy va AQSh o'rtasidagi SI va 5G sohasidagi raqobat global iqtisodiy tartibni shakllantirmoqda.

- Barqaror rivojlanish:

Texnologik yutuqlar iqlim o'zgarishi va resurslar tanqisligi kabi global muammolarni hal qilishda muhimdir. Qayta tiklanadigan energiya manbalari (quyosh, shamol, gidroenergetika), karbon emissiyasini kamaytiradigan texnologiyalar va aqlli shahar infratuzilmalari barqarorlikni ta'minlaydi.

Masalan, Tesla kabi kompaniyalar elektromobillar va energiya saqlash tizimlarini rivojlantirib, neftga qaramlikni kamaytirmoqda. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligida dronlar va IoT (narsalar interneti) yordamida resurslardan oqilona foydalanish imkoniyati kengaymoqda.

- Harbiy va xavfsizlik sohasi:

Texnologiyalar harbiy strategiyalarda ham markaziy o'rin tutadi. Dronlar, kiberqurollar, sun'iy intellektga asoslangan razvedka tizimlari va kosmik texnologiyalar davlatlarning mudofaa qobiliyatini oshiradi. Masalan, AQShning DARPA agentligi SI asosidagi avtonom qurollarni rivojlantirishga katta sarmoya kiritmoqda.

Biroq, bu sohada texnologik taraqqiyot global xavfsizlikka tahdid solishi mumkin, chunki noto'g'ri foydalanish yoki kiberhujumlar katta zarar keltirishi ehtimoli yuqori.

- Ijtimoiy rivojlanish:

Texnologiyalar ta'lim, sog'liqni saqlash va kommunikatsiya sohasida inqilobiy o'zgarishlar keltirdi. Masalan, masofaviy ta'lim platformalari (Coursera, Khan Academy) va telemeditsina kabi yutuqlar global miqyosda bilim va tibbiy xizmatlardan foydalanishni kengaytirdi.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar va internet jamiyatlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamladi, ammo bu sohada dezinformatsiya va maxfiylik muammolari ham vujudga keldi.

Axloqiy jihatlar va mas'uliyat

Texnik taraqqiyotning strategik ahamiyatiga qaramay, uning axloqiy oqibatlari e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Texnologiyalar inson qadri, adolat va xavfsizlikka xizmat qilishi uchun axloqiy me'yorlarga rioya qilish zarur. Quyidagi jihatlar buni aniq ko'rsatadi:

- Maxfiylik va shaxsiy ma'lumotlar:

Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) tahlili shaxsiy ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish imkonini berdi. Bu esa maxfiylik huquqini himoya qilish masalasini dolzarb qildi. Masalan, Facebook va Google kabi kompaniyalar foydalanuvchi ma'lumotlarini noto'g'ri ishlatgani uchun tanqidga uchradi.

Axloqiy yondashuv ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qat'iy qonunlar (masalan, GDPR Yevropada) va shaffof algoritmlarni talab qiladi [5].

- Tengsizlik va ijtimoiy adolatsizlik:

Texnologik taraqqiyot ba'zi mamlakatlar va ijtimoiy guruhlar uchun katta imkoniyatlar ochsa-da y, boshqalarni yanada chetga surishi mumkin. Masalan, avtomatlashtirish ko'p sonli ish o'rinlarini yo'q qildi, ayniqsa, kam malakali sohada.

Axloqiy strategiya ta'lim tizimlarini modernizatsiya qilish, qo'llab-quvvatlash dasturlari va teng imkoniyatlar yaratish orqali bu muammoni yengishga qaratilishi kerak.

- Sun'iy intellekt va avtonom tizimlar:

SI asosidagi tizimlar qaror qabul qilishda insonni qisman yoki to'liq almashtirishi mumkin. Bu esa axloqiy dilemmasini keltirib chiqaradi: masalan, avtonom avtomobil qanday qilib hayotiy vaziyatda "to'g'ri" qaror qabul qiladi?

Texnik taraqqiyot axloqiy-strategik resurs sifatida insoniyat uchun ulkan imkoniyatlar ochadi, lekin uni mas'uliyat bilan boshqarish zarur. Strategik jihatdan, u iqtisodiy raqobatbardoshlik, barqaror rivojlanish va xavfsizlikni ta'minlaydi. Biroq, axloqiy nuqtai nazardan, texnologiyalar inson qadri, adolat va xavfsizlikka xizmat qilishi uchun shaffoflik, qonunchilik va global hamkorlik talab qilinadi.

Muvaffaqiyat texnologik innovatsiyalar va axloqiy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatga bog'liq. Agar bu muvozanat saqlansa, texnik taraqqiyot insoniyatni yangi cho'qqilarga olib chiqadi.

Munozara. Texnik taraqqiyot va axloqiylik o'rtasidagi bog'liqlik murakkab va ko'p qatlamli masala hisoblanadi. Garchi texnologik yutuqlar inson hayotini yengillashtirsa-da, ular bilan bog'liq axloqiy savollar doimiy e'tiborni talab qiladi. Masalan, sun'iy intellekt qarorlar qabul qilayotganda axloqiy mezonlar qanchalik inobatga olinadi? Yoki bioinjiniring sohasida inson genlariga aralashish qanday axloqiy xavflarni tug'diradi? Bu savollarga javob berish

uchun nafaqat texnik mutaxassislar, balki etiklar, sotsiologlar, pedagoglar hamkorlikda harakat qilishi lozim. Shu bois texnik taraqqiyot nafaqat ixtirolar orqali, balki axloqiy tamoyillarning chuqur integratsiyasi orqali ham strategik resursga aylanishi mumkin.

Xulosa. Texnik taraqqiyot nafaqat iqtisodiy o'sishning drayveri, balki axloqiy yondashuvlar bilan uyg'unlashtirilganda jamiyat taraqqiyotining strategik omiliga aylanadi. Insoniyat faqat texnologiyaga tayangan holda emas, balki uni axloqiy mezonlar bilan boshqarishni o'rgangan taqdirdagina barqaror rivojlanishga erisha oladi.

Texnologik siyosat ishlab chiqishda axloqiy ekspertiza majburiy elementga aylantirilsin.

Ta'lim tizimida "Texnologiya va axloq" yo'nalishida fanlar joriy etilsin.

Raqamli platformalarda axloqiy nazorat tizimlari ishlab chiqilsin.

Strategik qarorlarda inson huquqlari va madaniy qadriyatlar ustuvor omil sifatida belgilang.

Texnologik innovatsiyalarni moliyalashtirishda axloqiy-huquqiy mezonlarga mos keladigan loyihalarga ustuvorlik berilsin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ахмедов, Б. А. (2021). Задачи обеспечения надежности кластерных систем в непрерывной образовательной среде. Eurasian Education Science and Innovation Journal, 1(22), 15-19.
2. Akhmedov, B. A., Xalmetova, M. X., Rahmonova, G. S., Khasanova, S. Kh. (2020). Cluster method for the development of creative thinking of students of higher educational institutions. Экономика и социум, 12(79), 588-591.
3. Akhmedov, B. A., Makhkamova, M. U., Aydarov, E. B., Rizayev, O. B. (2020). Trends in the use of the pedagogical cluster to improve the quality of information technology lessons. Экономика и социум, 12(79), 802-804.
4. Akhmedov, B. A., Majidov, J. M., Narimbetova, Z. A., Kuralov, Yu. A. (2020). Active interactive and distance forms of the cluster method of learning in development of higher education. Экономика и социум, 12(79), 805-808.
5. Akhmedov, B. A., Eshnazarova, M. Yu., Rustamov, U. R., Xudoyberdiyev, R. F. (2020). Cluster method of using mobile applications in the education process. Экономика и социум, 12(79), 809- 811.
6. Akhmedov, B. A., Kuchkarov, Sh. F., (2020). Cluster methods of learning english using information technology. Scientific Progress, 1(2), 40-43.
7. Akhmedov, B. A. (2021). Development of network shell for organization of processes of safe communication of data in pedagogical institutions. Scientific progress, 1(3), 113-117.
8. Ахмедов, Б. А., Шайхисламов, Н., Мадалимов, Т., Махмудов, Қ. (2021). Smart технологияси ва ундан таълимда тизимида кластерли фойдаланиш имкониятлари. Scientific progress, 1(3), 102-112.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/5 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).